

Politikvinder

Stevnsborg, Henrik

Published in:
Ketsch me if you can

Publication date:
2017

Citation for published version (APA):
Stevnsborg, H. (2017). Politikvinder. I M. Hartlev, S. Jørgensen, H. Aune, & A. Hellum (red.), *Ketsch me if you can: Sociale rettigheder og ligestilling. Hyldest til Kirsten Ketscher* (s. 164-176). København : Karnov Group.

Politikvinder

Henrik Stevnsborg¹

1. Panserbasser

Tænk på Charlotte Fich som kriminalkommissær Dahl i serien Rejsehødet. Eller tænk på Sofia Helin som Saga Norén, svensk kriminalkommissær i serien Broen. Begge er et bevis på, at en politiserie nu om stunder (også) skal have en kvindelig hovedperson. Selvfølgelig.

Der har imidlertid ikke altid været kvinder i politiet. Politiforretningerne blev oprindeligt varetaget af mænd, og kun af mænd.

I politiinspektør Einer Mellerups samlinger af erindringer om livet ved Københavns politi omkring forrige århundredskifte kan f.eks. læses:

»I gamle dage spillede politimandens fysiske styrke en langt større rolle end nu. Staven sad løsere i lommen end i dag, og det var absolut ikke nogen sjældenhed, at et par lussinger trådte i stedet for en rapport – for så vidt til glæde for begge parter: betjenten var i de dage mere ferm til at give lussinger end til at skrive lange rapporter, og synderen selv foretrak oftest en kontant afgørelse. Der er en historie fra Christianshavns vold, hvor en af de kendte urostiftere fik valget mellem en bøde eller en god dragt prygl, og betjenten sagde, at den anden godt måtte slå igen. Og så gik det løs! Det endte med, at synderen fik sig nogle ordentlige bank af politistaven. Næste dag kom han hen til betjenten og tog hatten dybt af for ham og takkede for god behandling. Samtidig var betjentens autoritet én gang for alle fastslået.«²

I Danmark kaldte vi dem »panserbasser«. Bortset fra gode soldaterpapirer krævede en ansættelse ved politiet normalt ikke andre kvalifikationer end, at man var mand, vejede sine 150 kg og slog en proper næve. Men det var ikke noget dansk fænomen, at politiet var en mandeverden domineret af muskler, magtanvendelse og fysiske magtmidler. Staven er nævnt i Mellerup-citatet; men der er også andre midler som tåregas, politihund og skydevåben.

---

1. Professor, CORA, Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

2. Einer Mellerup, *Det gamle København på Vrangen. Ældre tiders byliv, beværetninger, bordeller, bisser og betjente*, 1961, 24.

I det følgende skildrer jeg – helt oversigtligt – feminiseringen af dette maskuline univers.³ Jeg ser på en række lande, sluttende med Danmark, og konstaterer, at *når* kvinder overhovedet blev ansat i politiet, så havde de langt op i tiden alene adgang til at beskæftige sig med sager vedrørende kvinder og børn. Deres opgave var, som det blev sagt i 1920'erne, af »preventive-protective« art.⁴ Mændene tog sig af alle øvrige politi-forretninger. Denne kønsdifferentiering blev først afløst af ligestilling med hensyn til opgaverne i 1970'erne. Afslutningsvis søger jeg at give en forklaring på dette skift i 1970'erne, hvorefter kvinder i stort set hele den vestlige verden kan ansættes i politiet på lige fod med mænd – med samme politiuddannelse, med samme ansættelsesvilkår, med samme uniform, med samme løn og med samme opgaver.

2. Pionerer

Verdens første politikvinde var formentlig Marie Owens fra Chicago. Når jeg skriver »formentlig«, skyldes det, at i mange år blev det anset for et historisk faktum, at den allerførste politikvinde var teologen Alice Stebbins Wells, der blev ansat ved Los Angeles Police Department, LAPD, i 1910.⁵ Ved en arkivundersøgelse i 2010 blev det imidlertid (gen)opdaget, at politiet i Chicago allerede i 1891 ansatte Marie Owens som detective sergent.⁶

Hendes mand døde tidligt fra hende og fem børn, hvorefter Marie Owens skaffede sig et levebrød som fabriksinspektør ved Chicagos socialforvaltning. Disse fabriksinspektører foretog kontrolbesøg for at sikre, at fabrikkerne overholdt lovgivningen mod børnearbejde og om børns undervisningspligt. Da dette så langt fra var tilfældet, blev Marie Owens – for at skærpe kontrollen – overflyttet fra Chicagos socialdepartement til Chicagos politidepartement. Opgaven var stadig den samme; men nu fik hun politiskilt (i form af en sherif-stjerne) og adgang til at foretage anholdelse (powers of arrest).

Der er ingen grund til at tro, at Marie Owens har haft let ved at manøvrere som ene kvinde i en politi-mandeverden; men hun kunne øjensynlig

3. Geneviève Pruvost, *De la "sergote" à la femme flic. Une autre histoire de l'institution policière (1935-2005)*, 2008, 288.

4. Mina C. van Winkle, preface, i Chloe Owings, *Women Police. A Study of the Development and Status of the Women Police Movement*, 1925.

5. http://www.lapdonline.org/history_of_the_lapd/content_basic_view/833. Hentet 27.7.2016. Jf. Owings, 1925, 102.

6. <http://articles.chicagotribune.com/2010-09-01/news/ct-met-first-police-woman-20100> Hentet 14.7.2016.

håndtere problemerne, for hun forblev i stillingen i hele 32 år, indtil hun gik på pension i 1923. Hun er bedst kendt for de skoler for unge arbejdere, hun tog initiativ til at oprette rundt om på fabrikkerne.⁷

Maries Owens' modstykke i Europa, Henriette Arendt, fik et anderledes traumatisk karriereforløb. Henriette Arendt blev ansat i 1903 ved politiet i Stuttgart som Polizeiasistentin og med de prostituerede kvinder som sit særlige arbejdsområde.⁸ Henriette Arendt, der var uddannet som sygeplejerske, var en rapkæftet ildsjæl, optaget af kvinderettigheder og socialreformer. Gennem sit virke som politikvinde kom hun i kontakt med kvinder, der var ved at gå til grunde i sexindustrien, og med børn, der blev mishandlet og vanrøgtet. Ifølge egne tal tog hun mellem 1903 og 1907 hånd om 423 gadebørn under 12 år.⁹

Henriette Arendt var selvstændig, kreativ og handlekraftig,¹⁰ så hun startede sin egen private hjælpetjeneste. Samtidig gav hun sin indignation over de sociale forhold i Stuttgart udtryk i diverse foredrag og i en skribentvirksomhed, der bl.a. resulterede i bogen »Menschen, die den Pfad verloren« fra 1907. Den dag i dag er bogen hjerteskrærende læsning med sin ubønhørlige fremlæggelse af en lang række skæbner, der var »faret vild« og endt på samfundets bund.¹¹

Det lykkedes rent faktisk Henriette Arendt at råbe sine medborgere op og få rejst private midler til sit sociale arbejde. Men des større hendes succes, des mere kom hun på kollisionskurs med de kirkelige og de kommunale hjælpeorganisationer – hvis himmelråbende utilstrækkelighed, hun jo udstillede. Henriette Arendt blev derfor genstand for en veritabel hadekampagne, og det endte i skandale. I 1908 måtte hun sige sin stilling op for at komme en ydmygende afsked i forkøbet. Sidenhen engagerede hun sig i flygtningearbejde og var aktiv i Røde Kors.¹²

Et par år efter, at hun forlod Stuttgart-politiet, udgav Henriette Arendt sine erindringer fra politiårene: »Erlebnisse einer Polizeiasistentin«, der er en deprimerende beretning om modvilje, benspænd og chikane. Man hæfter sig ved, at hun på bogens omslag er afbilledet, ikke i politiuniform, men i sygeplejerskeuniform – hvorved blev visualiseret, at Henri-

7. <http://articles.chicagotribune.com/2010-09-01/news/ct-met-first-police-woman-20100> Hentet 14.7.2016.

8. Heike Maier, »Taktlos, unweiblich und preussisch«. *Henriette Arendt, die erste Polizeiasistentin Stuttgarts (1903-1908). Eine Mikrostudie*, 1998.

9. Henriette Arendt, *Erlebnisse einer Polizeiasistentin*, 1910, 125.

10. Maier, 1998, 111.

11. Henriette Arendt, *Menschen, die den Pfad verloren: Erlebnisse aus meiner fünfjährigen Tätigkeit als Polizei-Assistentin in Stuttgart*, 1907.

12. Maier, 1998.

ette Arendt som Polizeiasistentin havde haft en politirolle, der var væsensforskellig fra de mandlige kollegers. Samtidig titulerede hun sig på bogomslaget: »Schwester«.

3. Søstre

»Søster« var ligeledes den betegnelse, der blev valgt i Sverige, da de første tre kvinder blev ansat ved Stockholms politi i 1908.¹³ Det var Svenska Kvinnors Nationalförbund, som i 1907 – med henvisning til de særlige »kvindelige kvaliteter« på det præventive politiområde – havde opfordret til at følge Stuttgarts eksempel og ansætte kvinder i politiet.

For de tre nyansatte politikvinder – Agda Josefina Halldin, Maria Josefina Andersson og Erica Ström – bestod opgaven i at skride ind over for kvinder og børn, der var kriminelle samt at yde fattige, syge og hjemløse kvinder og børn både social og medicinsk hjælp. Med tiden voksede antallet af politisøstre i Sverige. Ved en optælling i 1943 registreredes i alt 26 »søstre«. Halvdelen gjorde tjeneste i hovedstaden, resten i mindre byer som Kristanstad, Hälsingborg og Borås.

De tre første »politisøstre« var alle uddannede sygeplejersker, og helt op til 1957 var det et krav for kvinders ansættelse i svensk politi, at de havde bestået sygeplejerskeeksamen – eller i hvert fald som minimum havde en uddannelse inden for det sociale område.¹⁴

I 1954 blev stillingsbetegnelsen »politisøster« imidlertid afskaffet og erstattet med det mere kønsneutrale »politikonstabel«. Året efter sendte Stockholmspolitiet en medarbejder til London for at studere forholdene omkring kvindelige politiansatte ved the Metropolitan Police. Som resultat heraf blev der i 1957 åbnet op for, at de lokale svenske politimyndigheder kunne antage kvinder på lige fod med mænd, lade dem gennemgå (stort set) samme uddannelse og lade dem løse samme opgaver uden nogen kønsdifferentiering, herunder lade dem indgå i patruljetjenesten på gadeplan.¹⁵

Det svenske studiebesøg i London viste, at der på daværende tidspunkt var ansat omkring 600 kvinder ved »the Met«. Godt nok havde de samme beføjelser som de mandlige »bobbyer«; men de indgik ikke i den

13. Johanna Dahlgren, *Kvinnor i polistjänst. Föreningen Kamraterna, Svenska Polisförbundet och kvinnors inträde i polisyrket 1957-1971*, 2007, 37 ff. Magnus Carlsson, *Sveriges första kvinnliga polis var en sjuksköterska*, i *Läkartidningen nr. 47, 2008, volym 105, 3465-3466*.

14. Dahlgren, 2007, 43-44.

15. Dahlgren, 2007, 52 ff.

almindelige tjeneste. Deres arbejde var koncentreret omkring kvinder og børn. Så i 1957 gik Sverige i virkeligheden et skridt videre i retning af ligestilling end det britiske forbillede.

4. UK

England havde fået sine første politikvinder i 1914 under Verdenskrigen, da der blev oprettet kvindelige politipatroljer – Women Patrols – samt store uniformerede kvindekors, bl.a. »the Women Police Volunteers«, WPV.¹⁶ Både patroljerne og korpserne bestod af kvinder, der arbejdede som ulønnede frivillige. Deres primære opgave var at bekæmpe prostitutionen. Som et sædelighedspoliti patroljerede de på offentlige steder, såsom stationer og parker, lige som de overvågede militærforlægningerne og ammunitionsfabrikkerne med mange kvindelige ansatte.

I 1915 blev WPV omdøbt til det mere officielt klingende »Women's Police Service«, WPS. Navneskiftet afspejlede, at politimyndighederne meget vel så pointen i, at kvinder på grund af krigen overtog funktioner, der hidtil havde været forbeholdt mænd, og da de ydermere arbejdede gratis, fik kvindernes polititjeneste myndighedernes blå stempel. Det er anslået, at henved 4000 kvinder ydede frivillig polititjeneste i England under Verdenskrigen, mens mændene var ved fronten.¹⁷

Da freden kom, og soldaterne blev demobiliseret, mistede myndighederne imidlertid hurtigt interessen for de frivillige politihjælpere, lige som politiorganisationerne vedtog resolutioner om, at kun mænd var egnede til politiarbejde.¹⁸ De 357 medlemmer af »Women's Police Service« ville ellers gerne fortsætte som hidtil. I stedet fik de en retssag på halsen om »impersonating police officers«. De tabte sagen i 1920, hvorefter de måtte de ændre kasket og uniform. Desuden måtte de omdøbe organisationen til »Women's Auxiliary Service«, WAS.

I spidsen for WPS stod kommandant Margaret Damer Dawson med Mary Allen som næstkommanderende. Mary Allen overtog organisationen, da Dawson døde i 1920.

Mary Allen havde en fortid som militant sufragette. Som sådan havde hun aktioneret for kvinders stemmeret og havde i dén anledning siddet fængslet adskillige gange. Da hun sultestrejkede, blev hun tvangsfordret.

---

16. Owings, 1925, 10 ff.

17. Louise A. Jackson, *The First World War and the first female police officer*, 2014, på <https://history.blog.gov.uk/2014/06/17/the-first-world-war-and-the-first-female-police-officer/>. Hentet 15.7.2016.

18. Owings, 1925, 8.

Med årene blev hun mere og mere excentrisk. Hun bar altid sin politiuniform uden for hjemmet, tog på private besøg hos andre landes politi, førte sig frem på internationale politikongresser og deltog bl.a. – uden officiel status – i Folkeforbundets konference i 1921 om »traffick in women«. Under sine mange rejser opsøgte hun tidens mest magtfulde mænd. Hun var i audiens hos diktatorer som Franco og Mussolini, og med Hitler drøftede hun Det Tredje Riges kvindelige kriminalpoliti (die Weibliche Kriminalpolizei), som egentlig stred mod det nationalsocialistiske ideal om kvindens plads i hjemmet, men som alligevel nød anerkendelse for at have bragt »das mütterliche Ideal« ind i det ellers mandlige kriminalpoliti.¹⁹ Da Mary Allen efterfølgende højlydt priste ikke blot Der Führer som person men også hans politik og desuden støttede den britiske Union of Fascists, blev hun med sine outrerede politiske synspunkter efterhånden fuldstændig isoleret. Helten endte som anti-helt og døde 86 år gammel i 1964.²⁰

Lige som Henriette Arendt fra Stuttgart var Mary Allen et skrivende menneske, bl.a. udgav hun i 1925 »The Pioneer Policewoman«. Denne selvbiografi er blevet karakteriseret som ét langt reklamefremstød for kvinder i politiet:

»this is who we are, forceful authoritative women; this is what we do, cleanse the country of vice and crime; and this is how the public see us, with extraordinary gratitude«. ²¹

Mary Allen har med sin sans for drama og selvscenesættelse helt stjålet billedet fra den noget mere anonyme Edith Smith. Edith Smith var ellers den første »rigtige« engelske politikvinde. Edith Smith, der var uddannet jordemoder, blev ansat som politikonstabel ved Grantham Politi i Lincolnshire i Midtengland i 1915. Ansættelsen var yderst kontroversiel og blev gennemtrumfet lokalt mod Indenrigsministeriets vilje.

Edith Smith var »rigtig« i den forstand, at hun til forskel fra de frivillige kvinder var politiansat, fik løn, bar den rigtige politiuniform og var tillagt fuld politimyndighed. Hun havde samme »powers of arrest« som sine mandlige kolleger.²² Opgaven var at overvåge sædeligheden i Grantham, hvor de prostituerede flokkedes i byens gader for at hverve

19. Bernd Wehner, *Dem Täter auf der Spur*, 1983, 165.

20. F.eks. Nina Boyd, *From Suffragette to Fascist: The Many Lives of Mary Sophia Allen*, 2013.

21. Boyd, 2013, 111.

22. Jackson, 2014.

kunder blandt soldaterne på orlov fra de nærliggende kaserner. Edith Smith førte register over »frivolous girls«, og rapporterede f.eks. i 1917 om »foolish girls warned« og om »prostitutes sent out of Grantham«.²³

Ud over gadgetjenesten tog Edith Smith også på uanmeldt hjemmebesøg hos de hustruer, hvis mænd var ved fronten. Herom rapporterede hun: »Soldiers' wives visited, some cautioned and others had allowances stopped«.²⁴ Dette dyneløfteri på hjemmefronten bevirkede, at Edith Smith har fået et eftermæle som »The WWI sex police«.²⁵ Hun gik ud af politiet i 1918 og døde af en overdosis i 1923.

I december 1919 vedtog det britiske parlament »the Sex Disqualification (Removal) Act«, hvorved det anerkendtes, at kvinder kunne ansættes i politiet. Loven byggede dog ikke på ligestilling mellem kønnene, eftersom kvinders politiarbejde blev defineret som sager vedrørende kvinder og børn – og dermed som »separate and distinct from that of policemen«.²⁶

5. Danmark

I 1925 udgav the International Association of »Women Police, IAWP, en diger publikation, »Women Police«, som var en statusrapport over kvinder i politiet i bogstavelig talt alverdens lande.²⁷ IAWP stammede tilbage fra 1915 og var i øvrigt blevet til på initiativ af den tidligere omtalte Alice Stebbins Wells fra Los Angeles. Organisationen eksisterer i bedste velgående med 26 afdelinger over hele jordkloden og fejrede så sent som i 2015 de første 100 år med en stor »centennial conference« i Cardiff.²⁸

Dataindsamlingen og landerapporterne, der lå til grund for IAWP-publikationen fra 1925, var finansieret af The Bureau of Hygiene, et privat socialforskningsinstitut under Rockefeller Foundation, som 1910'erne

---

23. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3342510/The-sex-police-Britain-s-policewoman-spent-war-spying-wives-men-fighting-abroad-drawing-lists-frivolous-girls-engaged-unseemly-conduct-soldiers.html>. Hentet 26.7.2016.

24. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3342510/The-sex-police-Britain-s-policewoman-spent-war-spying-wives-men-fighting-abroad-drawing-lists-frivolous-girls-engaged-unseemly-conduct-soldiers.html>. Hentet 26.7.2016.

25. <http://www.dailymail.co.uk/news/article-3342510/The-sex-police-Britain-s-policewoman-spent-war-spying-wives-men-fighting-abroad-drawing-lists-frivolous-girls-engaged-unseemly-conduct-soldiers.html>. Hentet 26.7.2016.

26. Jackson, 2014.

27. Owings, 1925.

28. <http://www.iawp.org/conferences.htm>. Hentet 21.7.2016.

og 1920 sponsorerede bl.a. globale undersøgelser af prostitution og hvid slavehandel.²⁹

Om Danmark hed det i publikationen, at »agitation for the appointment of women police began as early as 1910« samt, at »in 1914 Copenhagen appointed 2 women officers«.³⁰ Oplysningerne er – lige som de supplerende oplysninger om, at disse politikvinder alene beskæftigede sig med kvinder og børn – korrekte.

Det er således korrekt, at Dansk Kvindesamfund i 1910 vedtog følgende resolution:

»Dansk Kvindesamfund, samlet til fællesmøde i Silkeborg i juni 1910, udtaler sig for ønskeligheden af, at der i så vidt omfang som muligt ansættes kvinder i politiets tjeneste til brug i sager vedrørende kvinder og børn.«³¹

Som det ses, fremhævede Dansk Kvindesamfund lige som Svenska Kvinnors Nationalförbund i 1907 kvinders særlige kompetencer med hensyn til sager om kvinder og børn – og brugte derved kønnenes forskellighed som løftestang til at få kvinder ind i politiet. På baggrund af resolutionen henvendte kvindesamfundet sig til såvel justitsministeren som til kommunalbestyrelserne i landets fire største politikredse: København, Århus, Odense og Ålborg. Politiet var dengang et kommunalt anliggende.

Det er ligeledes korrekt, at der ved Københavns politi i 1914 blev ansat kvindelige politibetjente. Bedst kendt af dem er Alexandra Neve, der sædvanligvis også fremhæves som den første politikvinde i Danmark.³² Men det er derimod *ikke* korrekt. For i Ålborg reagerede bystyret positivt på Dansk Kvindesamfunds henvendelse allerede i 1910. Og da også den lokale politimester støttede ideen (han øjnede en chance for at få udvidet normativet), blev Hanne Theilman-Ibsen, der kom fra en stilling som bogholder i Holbæk, ansat ved Ålborg Politi pr. 1. maj 1911. Hun blev dermed den første politikvinde i Danmark.

Ansættelsen var på den anden side halvhjertet. Hanne Theilman-Ibsen fik ingen uniform, og i praksis blev hun sat til at lave kontorarbejde, ikke

29. F.eks. Paul Knepper, *Trafficking in Women: The League of Nations 'secret' Investigation in Scandinavia*, i *Retfærd årgang 38 2015, nr. 2/149*, 65.

30. Owings, 1925, 67.

31. *Kvinden og Samfundet årg. 1910*, 126.

32. Henrik Stevnsborg, *Politi 1682-2007*, 2010, 150-151.

politiarbejde. Stærkt utilfreds med forholdene i Ålborg søgte hun derfor i 1914 videre til sædelighedspolitiet i København.³³

Ved indførslen af rigspolitiordningen i 1938 var man ud af et samlet normativ på 3537 stillinger³⁴ nået op på i alt 13 kvinder i dansk politi, der alle beskæftigede sig med sædelighedssager, faderskabssager og civile sager.

I 1939 var Dansk Kvindesamfund igen fremme med en anmodning, hvilket resulterede i ansættelsen af yderlige seks kvinder i politiet, og på ny i 1944 blev der ansat fem kvindelige reservepolitibetjente – hvilket skal ses på baggrund af, at der under krigen blev ansat mandlige reservebetjente i tusindvis.

Dansk Kvindesamfund gav dog ikke op. I 1959 kunne kvindesamfundet over for Justitsministeriet henvise til, at der efter 1957 var adgang til at ansætte kvinder i svensk politi på lige fod med mænd, og at det samme i øvrigt var tilfældet i Norge, hvor der – som det er blevet udtrykt – i 1958 blev indført »formel ligestilling« i norsk politi.³⁵

Politimesterforeningens hørings svar i sagen er gengivet i foreningens årsberetning 1958-59:

»Man skal i den anledning bemærke, at det er bestyrelsens opfattelse, at årsagen til, at man således både i Sverige og Norge ansætter kvindeligt politi, er, at der har været visse vanskeligheder med at få tilstrækkelig tilgang af kvalificeret mandligt personale, et forhold der ikke gør sig gældende her i landet.«³⁶

Hørings svaret lyser lagt væk af, at politimestrene dengang var lutter mænd, og at *de* ikke var indstillet på at forholde sig til substansen i Dansk Kvindesamfunds andragende. Justitsministeriet færdigekspederede sagen med en skrivelse til Dansk Kvindesamfund den 11. september 1963, hvori ministeriet konkluderede, at sagen burde »stilles i bero indtil videre«. Ministeriets begrundelse var, at det ville hæmme dansk politis slagkraft, såfremt der blev ligestilling med hensyn til at ansætte kvinder og mænd i politiet. Man måtte nemlig i så fald imødesæ

33. Erik Lottrup, Kvindelige politibetjente ved Aalborg Politi 1911-1977, i *Politi-historisk Selskabs Årsskrift 2007*, 5-28.

34. Henrik Stevnsborg, *Politiet 1938-47. Bekæmpelsen af spionage, sabotage og nedbrydende virksomhed*, 1992, 277-280.

35. Otto Petersson, Hvem er politiet?, i Paul Larsson, Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus og Rolf Granér (red.), *Innføring i politivitenskap*, 2014, 120.

36. *Meddelelser fra Foreningen af Politimestre i Danmark 1958-1959*, 39.

»en vis svækkelse af politistyrkens effektivitet på de områder, hvor virkningen af den ordenspolitimæssige indsats beror på personalets muligheder for at anvende korporlig magt eller i øvrigt fysisk gøre sig gældende«. ³⁷

Med holdninger som disse, hvor kvinder blev set som andenrangs i forhold til mænd, og hvor det uden videre toges for givet, at kun mænd kan løse de fysisk betonede politiopgaver, kan det ikke undre, at det først var i 1977, at de første 18 kvinder blev ansat i dansk politi på samme vilkår som mænd. De 12 af politikvinderne kom til Københavns Politi, de seks andre til en modig omegnskreds, nemlig politikreds nr. 5, Gladsaxe Politi. Ordningen var et forsøg. I 1980 blev den gjort permanent. ³⁸

6. Opgaver

Sverige synes at have været et foregangsland, da der som sagt i 1957 blev indført ligestilling af kvinder og mænd på politiområdet. Men ét var lovgivningen; noget andet var praksis. Inga-Brita Jonsson, der i sommeren 1964 blev antaget som politiaspirant i Jönköpings len, fortæller således – ikke uden galgenhumor – i sine politierindringer (der meget sigende bærer titlen »I männens värld«):

- »– Vad skal du bli när du bliver stor då?
- Polis.
- Ja, ja. Det bliver nog bra med det. Men du förstår att det är bara farbröder som är poliser.
- Jaha. Då får jag väl bli den förste tanten då.

... så jag sökte alltså polisskolen i Karlstad, kallades in till intervju och blev utsparkad. I Värmland behövdes det nämligen inga kvinnliga poliser. Och inta i hela Sverige förresten, så tack för besöket och den långa bussresan och adjö«. ³⁹

Og endnu i 1986 kunne EU-Domstolen (dengang EF-Domstolen) godtage de britiske argumenter for ikke at lade politikvinder deltage i or-

37. Gengivet i *Meddelelser fra Foreningen af Politimestre i Danmark 1963-1964*, 29-30.

38. Henrik Stevnsborg, *Politi 1682-2007*, 2010, 150-151.

39. Inga-Brita Jonsson, *I männens värld*, i Stefan Bohmann & Dan Waldetoft (red.), *Svenska folket berättar. Här är polisen ... Poliser skriver om sitt liv och arbete*, Nordiska Museet 1993, 162.

densopretholdelsen i Nordirland. Ifølge et såkaldt politifagligt skøn krævede denne polititjeneste, at personalet bar skydevåben (og løbende modtog efteruddannelse i brug af disse våben); men den nordirske politiledelse havde besluttet, at politiansatte kvinder ikke måtte bære skydevåben, da dette kunne »forøge risikoen for overfald på disse kvinder og følgelig være i strid med hensynet til den offentlige orden«. Domstolen fandt, at en medlemsstat selv kan bestemme, at »visse former for politivirksomhed« kan være af en sådan art, at »en sådan virksomhed alene kan udføres af mænd, og at kun mænd har adgang til en herved fornøden efteruddannelse«. ⁴⁰ Skønt direkte i strid med princippet om ligebehandling i direktiv 1976/207/EØF anerkendte Domstolen denne kønsdiskrimination – hvilket i dag forekommer fuldstændig absurd. For hvilke saglige grunde skulle der lige være til, at det var mere ordenstruende, at politikvinder blev overfaldet og beskydt end politimænd?

Generelt ser det dog ud til, at der i løbet af 1970'erne i den vestlige verden – som i Danmark – kom ligestilling på politiområdet. Det skete f.eks. i England ⁴¹ og det skete i Frankrig, hvor der i 1978 blev åbnet op for, at kvinder – uden »ségregation des tâches«, altså uden differentiering i opgaverne mellem mandlige og kvindelige politiansatte ⁴² – kunne søge indgangsstillingerne som gadebetjente, »gardiens de la paix«. ⁴³

Den franske sociolog, køns- og politiforskeren Geneviève Pruvost, har behandlet kvindernes indtog i fransk politi fra de første to kvindelige politiansatte ved Pariserpolitiet i 1935 og frem til 2005. Hun har fremsat den hypotese, at ændringerne i 1970'erne stikker dybere end blot det faktum, at det var en periode, hvor kvinderne generelt kom på arbejdsmarkedet, og at det var en periode, hvor princippet om ligebehandling blev lovfæstet bl.a. i EF-direktivet fra 1976.

Geneviève Pruvost peger således på, at politiet til alle tider har haft meget forskelligartede opgaver. Politiet har udøvet både »forebyggende, hjælpende og håndhævende virksomhed« (som det er formuleret i § 1 i den danske politilov fra 2004). Men accenten har ligget forskelligt. Ifølge Geneviève Pruvost ændrede politiideologien sig radikalt i 1970'erne, og fokus blev flyttet fra den håndhævende virksomhed til den forebyggende og hjælpende. Ved dette skift blev det repressive politi afløst af et politi, hvor korporlig magt og fysiske magtmidler bevidst blev nedtonet

---

40. EUD, Johnston/Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary, dom af 15.5.1986 – sag 222/84, pr. 36.

41. Jackson, 2014.

42. Pruvost, 2008, 15.

43. Pruvost, 2008, 11.

til fordel for prævention, mægling og nærhed med borgerne. Og da man jo traditionelt havde et stereotypet billede af, at kvinder var særligt egnede til løse netop sådanne politiopgaver, opstod der et akut behov for kvinder i politiet.⁴⁴

Geneviève Pruvost taler om dette nye 1970'ers-politi som et »police de proximité«. »Polprox« er den franske version af fænomenet »community policing«, der bredte sig som en steppebrand over hele den vestlige verden i 1970'erne og 1980'erne. Overalt betonedes man den forebyggende indsats, indrettede sig på at decentralisere politivirksomheden og satte politiarbejdet i lokalsamfundene på dagsordenen. Således også i Danmark, hvor der i samme periode blev eksperimenteret med »nærpoliti«.⁴⁵

7. Bekymring

Geneviève Pruvosts hypotese har meget for sig; men hvis den er korrekt, er der grund til at bekymres for dansk politis fremtid.

Af politiets ligestillingsredegørelse fra 2015 fremgår, at kvinder udgør 89 % af HK'erne og kontorfunktionærerne, at 67 % af juristerne og økonomerne er kvinder samt, at der er 25 % kvindelige topchefer i dansk politi. Men inden for langt den største medarbejdergruppe, de politiuddannede med 10.380,5 årsværk, er det tilsvarende tal 17 %.⁴⁶ Der er lang vej igen, også selv om Rigspolitiet med en ny »Mangfoldighedshandleplan 2015-2017« og et nyt nationalt koncept for rekruttering af førledere – i det mindste som en sidegevinst – kalkulerer med flere kvindelige ledere i politiet.⁴⁷

Nok så afgørende er det imidlertid, at pendulet synes at svinge tilbage fra det forebyggende og hjælpende politi til det håndhævende politi. Med terror, flygtningestrømme og migrationskrise er der brug for »terrorbetjente«.

Ingen vil i dag vove at påstå, at kvinder er dårligere til at løse de håndhævende politiopgaver end mænd. Kvinder kan også skyde! Men for hurtigst muligt at få disse »terrorbetjente« på gaden, blev det med den politiske aftale om politiets og anklagemyndighedens økonomi 2016-

44. Pruvost, 2008, 267 ff.

45. Henrik Stevnsborg, *Magt, krig og centralisering. Dansk politi 1945-2007*, 2016, 395 ff.

46. <http://www.ligestillingidanmark.dk/reports/Stat/Redegoerelse%20-%20Politiet.pdf>. Hentet 17.6.2016.

47. <http://www.dansk-politi.dk/artikler/2015/december/kvinder-rigspolitiet-satser-paa-mere-objektiv-rekruttering-af-ledertalenter#.V5snXIdf2po>. Hentet 23.7.2016.

2019 besluttet at af-akademisere og nedgradere politiuddannelsen fra en treårig professionsbacheloruddannelse til en toårig basisuddannelse.

Kvinder er som bekendt generelt langt bedre uddannede i dagens Danmark end mænd, og man må tro, at mange kvinder vil finde en kort, etatsintern politiuddannelse på erhvervsakademiniveau uattraktiv – og følgelig vil fravælge karrieren som politikvinde.

Spørgsmålet om kvinder i politiet har – som det er set – været på dagsordenen siden slutningen af 1800-tallet. Det er stadig på dagsordenen.